

Pirkan Kello Ky

Olavi ja Martta Kangasniemen perustama kello- ja kultasepäntoimisto Pirkan Kello on toiminut Tampereen Kuninkaankadulla vuodesta 1961. Nykyiset liikkeenharjoittajaisarukset Risto Kangasniemi ja Leena Kangasniemi-Halmari jatkavat Kangasniemien kuulua kelloseppäperinnettä jo viidennessä polvessa.

Pirkan Kellossa on keskitytty laatumerkkeihin niin kelloissa kuin korusakin. Arvoesineitä myös suunnitellaan ja valmistetaan sekä kunnostetaan ja huolletaan. Lisäksi esineiden arviointi on yksi kultasepän ammatin tämän päivän osaamisalue. Pirkan Kello vaalii perinteisiä kello- ja kultasepän alan käsityötaitoja, jotka täydentyvät nykyhetken tietämyksellä ja osaamisella.

Briljanttia!

Kun isä on kelloseppä ja isoisä oli kelloseppä ja isoisän isä oli kelloseppä, kallistuvat punnukset verrattain painavasti siihen suuntaan, että pojastakin tulee kelloseppä. Tämän koki kankaanpääläinen Olavi Kangasniemikin, joka jo koulupoikana kiiruhti polttopuiden teon ja muiden kotitöiden lomassa isänsä liikkeeseen askaroimaan kellojen parissa.

Elettiin sotavuosia. Perheen isä Eero Einari oli rintamalla, mutta liikkeessä työskentelevät invalidikellosepät opastivat mielellään pientä kellosepän alkua koneistojen saloihin. Pikkupojalle oli suurta juhlaa, kun hän sai avata ja purkaa ensimmäisen herätyskellonsa. Heti kättelyssä iskostui mieleen järjestelmällinen ja huolellinen ote. Osat tuli asettaa pöydälle siinä järjestyksessä kuin ne kellosta purettiin, jotta ne voitiin sitten puhdistuksen ja huollon jälkeen koota takaisin päinvastaisessa järjestyksessä. Tuohon aikaan koneistot puhdistettiin bensinissä harjaamalla ja laakerireiät käytiin läpi kovapuutikulla. Kuivunut öljy osasi olla todella tiukassa!

Koska uusia kelloja ei saanut, kaikki vanhat kiikutettiin kellosepälle korjattaviksi. Työtä olikin riittämiin. Nuori vekkarinikari olisi mielinyt oppimaan alaa sotavuosina perustettuun Lahden kelloseppäkouluun, mutta kävi isänsä vaatimuksesta ensin oppikoulun loppuun.

Kelloseppäkoulussa olikin samaan aikaan viisi Kangasniemeä opintiellä: Olavi Kangasniemi nuoremman veljensä Ilmarin kanssa sekä näiden serkut Heikki, Pentti ja Veikko. Opiskelun tahti oli tiivis. Viikkotunteja oli viitisenkymmentä, ja illat kuuluivat teknisten piirustusten ja muistiinpanojen parissa. Mutta innostus oli kova ja tulosta syntyi. Olavi Kangasniemi valmis-

Olavi Kangasniemi työn ääressä Pirkan Kellon alkuaikoina 1960-luvulla.

Tähän persoonalliseen korusarjaan on käytetty jalokivinä peridootteja, sitriinejä ja timantteja.

tui hyvin arvosanoin kellosepäksi jouluna 1949. Plakkariin työnnettiin ensimmäinen itse valmistettu taskukello.

Aika yrittää

Kellosepän ammattia Olavi Kangasniemi harjoitti aluksi Somerolla. Vuonna 1953 hän siirtyi Tampereelle, missä työtä riitti ensin Suutalalla ja sitten Kellovuoren liikkeessä. Lopulta mielessä alkoi tikittää ajatus oman liikkeen perustamisesta. Kankaanpäästä löytynyt puoliso Martta oli lämpimästi hankkeessa mukana. Ideaa kypsyteltiin monet vuodet. Vuonna 1961 koitti hetki, jolloin yrityksen perustamiseen haettiin pankkilainaa. Takuumiehinä olivat tulevien liikkeenharjoittajien isät.

Sopiva liiketila löytyi Kuninkaankadulta, vasta rakenteilla olevasta Suomalaisen Klubin talosta. Kangasniemet eivät halunneet odotella talon valmistumista, sillä hyväksi sesongiksi tiedetty joulu oli lähestymässä. Niinpä he vuokrasivat puolen vuoden odottelun ajaksi väliaikaisen liiketilan vastapäisestä Tarmon talosta.

Liikkeen nimeksi oli kaavailtu omaa sukunimeä, mutta käytännön syistä toisin kävi. Ratkaisija oli havainto, että seuraavan vuoden puhelinluettelon painamisessa oli edetty jo N-kirjaimen. Pirkan Kello keksittiin nimeksi melko pian ja se ehdittiin saada vielä puhelinluetteloonkin mukaan.

Pirkan Kello avattiin marraskuun 16. vuonna 1961 kello 9.30. Olavi ja Martta Kangasniemi palvelivat asiakkaitaan aluksi kahdestaan, henkilökunnan määrää lisättiin vähitellen harkitusti tarpeen mukaan.

– On varsin tärkeätä, että henkilökunta viihtyy työssään ja että henkilösuhteet ovat kunnossa. Jokaisen tulee kohdallaan tuntea olevansa tarpeellinen tiimin jäsen, kuten nykykielellä tavataan sanoa. Henkilösuhteiden vaaliminen synnyttää voimavaroja, joita tarvitaan monissa tämän alan erityisosaamista vaativissa tilanteissa. Ammattitaitoinen ja palvelualtis henkilökunta on kullan arvoinen, miettii Olavi Kangasniemi.

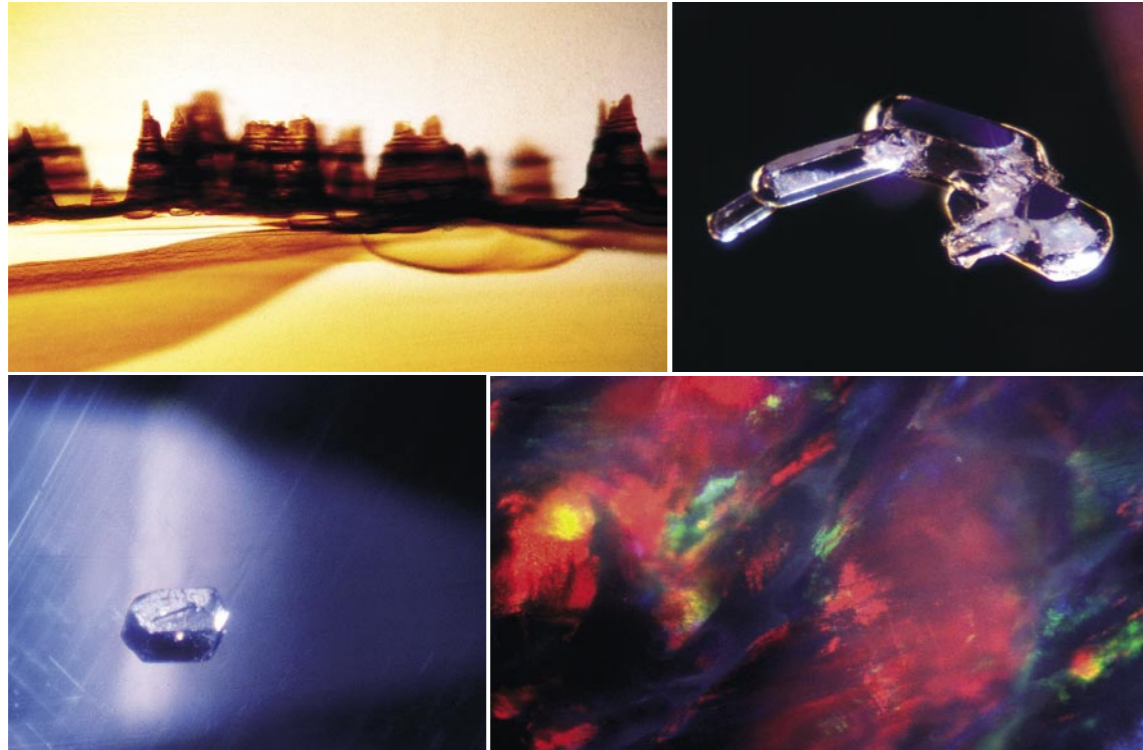
”Minä hommaan jostain sormuksen...”

Pirkan Kellon liiketilat laajenivat talvella 1970, kun yläkerrasta vapautui tilava huoneisto. Välikattoon puhkaistiin porrasaukko. Yläkertaan Kangasniemet sisustivat myös asunnon itselleen, liikkeen käyttöön tulivat työhuone ja kihlakammari.

Kihlojen myynti oli alusta alkaen yksi Kangasniemien erityisalue. Jo väliaikais-tiloissa oli liikkeestä erotettu verholla pieni soppi, jossa sormuksia saattoi rauhassa valita. Tämä järjestely tuntui miellyttävän

”Veri vetää. Järki on vastainen, / mut myönnyn: käyköön niin. / Minä hommaan jostain sormuksen / ja me mennään naimisiin.” Aaro Hellaakosken runo Tyhjin käsin innoitti Olavi Kangasniemeä tienvarsi- ja tanssilavamainontaan. Pirkan Kellon kookkaat mainokset houkuttelivat kihlapareja maakunnankuuluun kihlakammariin, jossa sormukset voitiin valita omassa rauhassa.

Jalokivien sisään ei paljaalla silmällä näe. Nämä mikroskooppikuvat ovat monikymmenkertaisia suuremmoksia ja tarjoavat huikaita visuaalisia elämyksiä.

Ylh. vas. akaattia, jossa sulkeumat muodostavat ”maiseimia”. Ylh. oik. spinellin sulkeumina apatiittikiteitä. Alh. vas. safiiri, jossa kidesulkeuma ja ohuita rutiilineulasia ”silkinä”. Alh. oik. maalauksellista värileikkiä Australian mustassa opaalissa.

asiakkaita kovasti. Seuraavassa vaiheessa kihlaparit pääsivät tutkailemaan sormusvaihtoehtoja väliseinän erottamassa tilassa. Mutta vasta varsinaisesta kihlakammarista tuli paikka, jonka maine kulkeutui laajalle puskaradion ja tienvarsimainonnan voimalla.

– Yksi kihlapari valitsi sormuksen erikoisen nopeasti. Sulhanen tuumasi, että he oli-

vatkin tässä asiassa melkein ammattilaisia. Kävi ilmi, että ne olivat jo kolmannet meiltä ostetut sormukset. Morsian oli kyllä pysynyt samana, samoin sormusmalli. Mutta ne edelliset sormukset oli heitetty Tammerkoskeen, temperamenttisiä ihmisiä kun olivat. Sulhanen arveli, että eivätköhän ne nyt jo kestä, kun morsiankin on kestänyt, hymyilee Olavi Kangasniemi.

Viides polvi

Kangasniemien lapset Leena ja Risto ovat jatkaneet vanhempiensa työtä. Leena Kangasniemi, sittemmin sukunimeltään Kangasniemi-Halmari, aloitti työt liikkeessä vuonna 1977 heti koulusta päästyään. Risto Kangasniemi viihtyi muutaman vuoden harrastuksesta ammatiksi muodostuneen valokuvauksen parissa, kunnes vuonna 1984 astui perheyrityksen palvelukseen. Sukupolvenvaihdos tapahtui vuonna 1992. Sisarusket perehtyivät alaan Suomen Gemmologisen Seuran järjestämässä opetuksessa työn ohessa.

Risto Kangasniemi innostui jalokivien maailmasta niin paljon, että jatkoi opiskelua

Loistoa, tulta, välkettä

– Timantti on sijoitus tunteisiin, muotoilee Risto Kangasniemi.

Timantinkova ei ole turha ilmaus, sillä kovempaa ainetta ei tunneta. Tämä johtuu timantin yksinkertaisen nerokkaasta rakenteesta, jossa hiiliatomit ovat järjestyneet toisiinsa kolmionmuotoisin sidoksin. Kolmio on yksi vahvimista tunnetuista rakenteista. Samaisesta rakenteesta johtuen timantin voi saada voimakkaalla iskulla lohkeamaan kidepintojen suuntaisesti; asiantuntijat puhuvat timantin etevästä lohkeavuudesta. Timantin voi siis saada rikki, vaikkei sitä voikaan naarmuttaa.

Timantin arvo riippuu monesta tekijästä, kuten painosta, väristä, puhtaudesta ja hionnan laadusta. Näistä yksiselitteisin määritettävä on paino, joka mitataan punnitsemalla kivi vaa’alla. Painon mittayksikkö on karaatti, joka on gramman viidesosa eli 0,2 grammaa.

Timanttien väriluokittelussa on kyse pikemminkin värittömyysluokituksista, sillä värittömimmät timantit ovat harvinaisimpia ja siten arvokkaimpia. Jalokiviasiantuntijat luokittelevat värittömyydet tiettyjen järjestelmien mukaan. Suomessa on pitkään käytetty niin sanottua Scan.D.N.-asteikkoa (Scandinavian Diamond Nomenclature, Pohjoismainen timanttinimikkeistö), jossa timantit on luokiteltu nimillä värittömimmästä Riveristä keltaisimpaan Yellow-timanttiin. Tämän rinnalla käytetään nykyisin enenevässä määrin amerikkalaista GIA:n järjestelmää, jossa väriluokat erotetaan kirjaimin, esimerkiksi River-timantti kuuluu luokkaan D-E.

Koska timantti on luonnontuote, sitä esiintyy vain harvoin täysin puhtaana. Timantin sisään saattaa kiteytyä muita mineraaleja – jopa toinen timantti – tai se voi lohkeilla maan paineen puristuksessa. Timanttiin kertyneitä ”epäpuhtauksia” kutsutaan sulkeumiksi. Kyse ei kuitenkaan ole laatua heikentävistä virheistä, vaan yksinomaan harvinaisuustekijästä. Risto Kangasniemen erikoisalaa on sulkeumien tutkiminen:

– Kiven sisään kurkistaminen vaatii kekseliäisyyttä. Mikroskoopin lisäksi tarvitaan esimerkiksi oikeanlainen valaistus.

Eniten timantin ulkonäköön vaikuttava tekijä on hionta. Hiontamuodon mittasuhteet sekä hionnan ja kiillotuksen viimeistely ja symmetria vaikuttavat merkittävästi lopputulokseen. Ammattitaitoinen hionta saa timantin loistamaan oikein.

Yleisin timantin hiontamuoto on briljantti. Se koostuu 56 viisteestä eli tasaiseksi hiotusta ja kiilloteetusta pinnasta sekä niin sanotusta taulusta ja mahdollisesta kärkiviisteestä eli kuletista. Maksimissaan briljantissa on siis 58 viistettä. Briljanttihiottu timantti palauttaa mahdollisimman suuren osan siihen lankeavasta valosta takaisin ylöspäin ja katsojan silmään. Tätä ominaisuutta kutsutaan loistoksi. Loisto voi olla joko valkoista tai sateenkaaren väristä.

Värillistä loiston osaa kutsutaan timantin tuleksi. Briljantin valoilmioihin liittyy kolmaskin nimitys, välke. Se on kiven yläosan viisteistä suoraan peilautuvan valon ja alaosaan heijastuvan loiston yhdistelmä, joka tekee kivistä elävän näköisen silloin, kun se liikkuu.

– Välkettä ei siis pysty vangitsemaan valokuvaan, vaan se on nähtävä omin silmin, täsmentää Risto Kangasniemi.

Pirkan Kellon yrittäjäsisarukset Leena Kangasniemi-Halmari ja Risto Kangasniemi.

ja suoritti diplomigemmologikurssin ja sai lisäksi harvinaisen FGA-nimityksen (Fellow of The Gemmological Association and Gemtesting Laboratory of Great Britain) vuonna 1987. Kyseisen nimityksen kantajia on Suomessa satakunta, Tampereella Risto Kangasniemi on ainoa. Kangasniemi on kouluttanut itsekin aktiivisesti suomalaisia jalokivialan opiskelijoita ottaen myös vastuuta alan suomalaisesta koulutuksesta.

– Jalokivissä kiehtoo niiden historia, harvinaisuus ja ainutlaatuisuus. Kahta samantyyppistä kiveä ei ole, määrittelee Risto Kangasniemi.

– Ja liittyhän jalokiviin monenlaisia uskomuksia ja paljon tunteita. Aikoinaan jalokivet olivat vallan symboleja, myöhemmin ne alkoivat kertoa varakkuudesta. Toki jalokivien kauneus ja harvinaisuus on aina puhutellut ihmisiä, mutta se ei ole ainoa asia, mikä jalokivissä niin viehättää, jatkaa Leena Kangasniemi-Halmari.

Molemmat korostavat luottamuksen merkitystä kello- ja kultasepän työssä. Asiakassuhteet edellyttävät tahdikkautta ja hienotunteisuutta, kärsivällisyyttä ja luotettavuutta. Pirkan Kellossa korjataan paljon vanhoja, muualla kenties jo roskistuomion

Tummiä Etelänmeren helmiä kutsutaan Tahiti-helmiksi. Ne heijastavat oman värinsä lisäksi myös muita värisävyjä, mikä tekee niistä ainutlaatuisen kauniita.

saaneita arvoesineitä. Tai suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa uusia malleja uniikitöiksi. Alan monipuolisuus sykähdyttää Kangasniemen sisarusia.

– Jokainen toimeksianto on haaste, jolla koetellaan osaamistamme. Jotkut asiat hoiduvat nopeastikin, toiset ovat aikaa vieviä prosesseja. Itse asiassa jokainen arkipäivän tilanne tiskillä on omanlaisensa haaste, sanoo Risto Kangasniemi.

– Ja asiakkaan tyytyväisyys on aina paras palkinto, täydentää Leena Kangasniemi-Halmari.

Yksi mittavimmista haasteista oli Tampereen Raatihuoneen peruskorjaukseen liittyvä kellojen kunnostus, joka uskottiin Pirkan Kellolle vuonna 2003. Kunnostajaksi haluttiin luonnollisesti alan rautainen ammattilainen, jolla olisi mahdollisuus myös

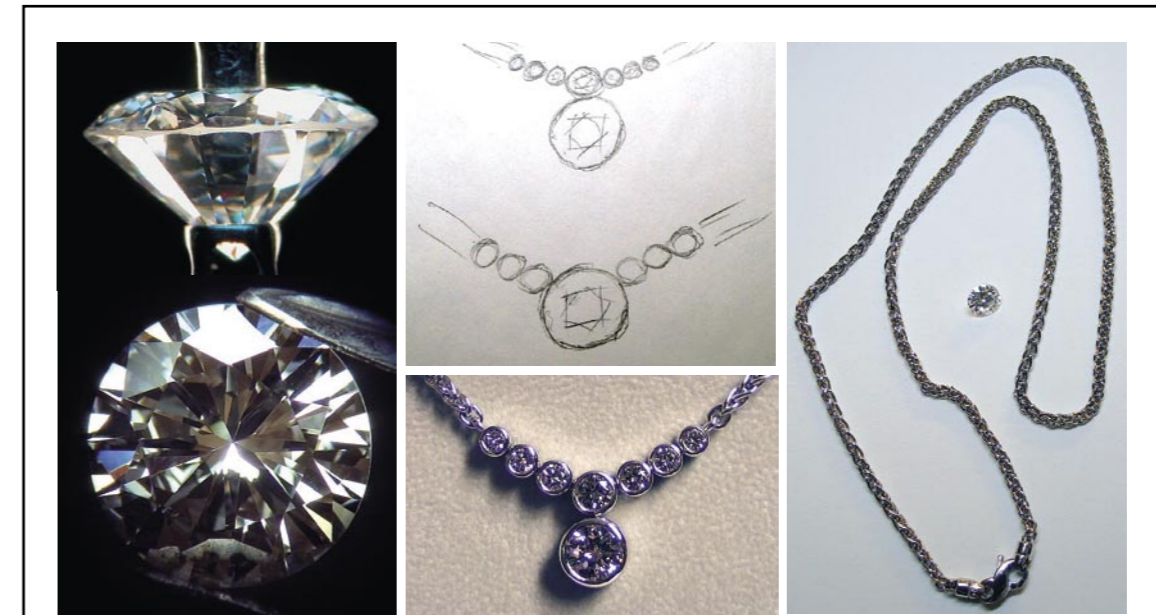
varastoida kellot remontin ajaksi. Pirkan Kellosta löytyivät niin osaaminen kuin tilatkin. Vanhat kellot – iältään satavuotiaista 250 vuoden ikäisiin – huollettiin ajan kanssa, kunnostuksessa vierähti reilu vuosi. Risto Kangasniemi käy edelleenkin tarpeen mukaan tarkkailemassa ja säätämässä kellojen käyntiä muun muassa kesä- ja talviaikaan siirryttäessä.

Erilaiset arviointitehtävät ovat lisääntyneet vuosien mittaan. Gemmologin arvioita arvoesineistä tarvitsevat esimerkiksi asianajotoimistot, vakuutusyhtiöt ja poliisi. Heille gemmologi laatii seikkaperäisen todistuksen esineen laadusta valokuvineen, haluttaessa mukaan liitetään esineen arviointihetken arvo. Valtaosa arviointia pyytävistä asiakkaista on kuitenkin tavallisia ihmisiä, joita kiinnostaa, mitä ovat perineet tai vinttikomeroidensa kätköistä löytäneet. Monet myös ostavat matkoillaan kaikenlaista tavaraa, jonka todellinen arvo kiinnostaa.

Vain laatua

Pirkan Kellon tavaravalikoima on aina halluttu pitää laajana, monipuolisena ja laadukkaana. Alan virtauksiin on käyty tutustumassa ympäri maailmaa suuntautuneilla matkoilla ja omaa osaamista on esitelty erilaisissa näyttelyissä.

Hyvät suhteet tavarantoimittajiin ovat luoneet vankan perustan saada myytäväksi tavaraa, jota ei joka kultasepäntiikkees-

Koron synty: Aluksi oli timantti. Luonnosten ja materiaalien valinnan kautta Pirkan Kellossa suunniteltiin ja toteutettiin yhteistyössä asiakkaan kanssa yksilöllinen ja tyylikäs kaulakoru.

tä löydä. Hyvä esimerkki tästä ovat Tahiti-helmet. Pirkan Kello ostaa kaikki helmensä punomattomina. Ammattilaisen punomat helminauhat ovatkin kauniita näytteitä käsityötaidosta, jonka nimeen Kangasniemen sisarusket vannovat.

Molemmat harmittelevatkin nykyistä suuntausta, tietynlaisen ammattitaidon hiipumista alalla. Kultaseppäkoulutukseen hakeudutaan kyllä paljon, mutta ala on saanut jo ehkä liikaakin taideteollista leimaa. Yrittäjäsisaruksilla on asiasta selkeä näkemys, jonka Risto Kangasniemi kiteyttää:

– Oikeastihan tämä on metallityötä. Kädet ovat kyynärpäitä myöten rasvassa ja kemikaaleissa, kun koruja ja kelloja huolletaan. Suomessa annettava koulutus on ehdottomasti korkeatasoista, mutta aika designpainotteista. Enemmän voisi painottaa korjauskultasepän taitoja, koska se on perusta jalometallien ja jalokivien käsittelylle muutenkin. Duunareista on tällä alalla jo pulaa!

Ajassa kiinni

Kultasepäntiikkeessä eivät muodin virtaukset näy yhtä silmiinpistävinä kuin monilla muilla aloilla. Toki korutrendejäkin on havaittavissa. Esimerkiksi kihla- ja vihkisormuksissa on edetty viisikymmenluvun

sileistä ja kapeista sekä 1970-luvun puoli-pyöreistä, kulmikkaista ja leveistä sormusmalleista 2000-luvun sormuksiin, joissa suositaan profililtaan kulmikkaan ja puolipyöreän välimuotoa. Materiaaleista valkokuulta on kasvattanut suosiotaan ja erilaiset jalometalliyhdistelmät ovat saaneet jalansijaa. Kivetkin ovat löytäneet paikkansa nykypäivän kihla- ja vihkisormuksissa.

Pirkan Kello tuo mielellään esille etenkin nuorten, lahjakkaiden suunnittelijoiden uutuuksia. Perinteisenkin muotoilun kannattajat ovat yleensä positiivisen kiinnostuneita korumuotoilun uusista tuulista. Gemex, Kalevala Koru, Lapponia Jewelry ja Tillander ovat asiakkaiden arvostamia merkkejä. Kelloissa puolestaan ovat vanhat tutut Corum, Ebel, Eterna ja Omega säilyneet luotettuina tuotteina vuosikymmenestä toiseen.

Vanhojen kello- ja kultaseppäperinteiden vaaliminen, korkealaatuiset tuotteet ja alan nykytietämys yhdistyvät Pirkan Kellossa niin, että Risto Kangasniemi ja Leena Kangasniemi-Halmari voivat hyvällä syyllä luvata:

– Jos ei muualta saa, niin täältä saa!

Pirkan Kello on aina ollut Kuninkaankadulla, Tampereen sydämessä.